

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

NARODNO SOLSTVO

Stanje učiteljstva. V dravski banovini je: 1459 učiteljev in 2377 učiteljic, skupaj 3.836. Od teh je 40 kontraktualcev in 56 dnevničarjev.

Razredov je: 3637.

Razrednih učiteljev je 3.414 (sem so všeti tudi kontraktualni učitelji in dnevničarji). Nedostaja tedaj 223 razrednih učiteljev.

V gornjem številu je vsatih učiteljic žen. 75

Predm. učit. (srbohrvaščina, verouk, itd) 68

Solskih nadzornikov in preglednikov 28

Upraviteljev oprečenih pouka 9

Prideljeni (banski upr. 36, gosp. š. in žec. 16, raz. ust. Sokol, gledališče, Glasbena Matica, itd. 15) mešč. šol. 51, v inozemstvu 3, na pedagoški šoli 44, na bolezenskem dopustu s polno služb. dobo 42, dodeljenih sres. načelstvom 35, skupaj 242

Vseh razredov je 3.637, manjka tedaj 223 razrednih učiteljev. Otvorilo se je 47 novih razredov, ki so že všeti v gornjem številu. S polno službeno dobo je v dravski banovini 115 učiteljev.

Vzroki nedostajanja učnega osebja so v tem, ker v državnem proračunu moderne potrebe niso zadostno upoštevane. Delovanje učiteljstva je zaradi pomanjkanja solskih prostorov in učnih oseb jako otežkočeno. Kljub obilnemu šolskemu in izvenšolskemu delu se bo morala pokazati stagnacija v uspehih, za kar pa ne more biti ob takih prilikah odgovorno učiteljstvo, ki mu zato javnost priznava njegovo težavno, odgovorno in intenzivno delo. Da izvenšolsko delovanje učiteljstva v nekaterih krajih ni tako uspešno kakor bi bilo želeli, je v prvi vrsti vzrok pomanjkanje moških učnih oseb. Na mnogih enorazrednicah, pa tudi dvorazrednicah so samo učiteljice, ki se ne morejo z uspehom udeleževati na polju, kjer lahko deluje samo učitelj. Na mnogih večrazrednicah pa je samo po en učitelj, ki zopet ne more obvladati vsega izvenšolskega dela.

Na novo je bilo nameščenih 29 učiteljev in 9 učiteljic. Za namestitve novincev je vloženi 481 prošnji, od teh je 129 moških in 352 ženskih. Po zbranih informacijah pa je vseh abiturientov, ki so dovršili v zadnjih letih učiteljske šole, okrog 750. Nekateri od teh so si poiskali službe že drugod, mnogi pa prošnji za sprejem v državno službo sploh niso predložili.

STANJE SOL IN UČENCEV

V banovini je 161 enorazrednic, 177 dvorazrednic, 150 trirazrednic, 106 štirirazrednic, 111 petrazrednic, 131 šestrazrednic, 28 sedemrazrednic in 9 osemrazrednic; skupaj 852 šole.

Od teh je ena šola za gluhe, 1 za slepe, 1 banovinsko vzgajališče, 2 šole za manjdarjence, 1 manjšinska šola, 40 popolnoma nemških, 11 delno nemških, 5 madžarskih manjšinskih razredov, ter 14 zasebnih šol.

Poleg dveh šol za manjdarjence je še 21 razredov za defektno dečo, ki so nameščeni na raznih šolah. Zaradi pomanjkanja učnih prostorov je ostalo 8 šol neotvorjenih.

Otroških vrtec je 49, zavetišč pa 10.

Narodne šole obiskuje 176.657 otrok. Od teh je 173.156 Jugoslovanov, 2.714 Nemcev, 606 Madjarov, 12 Italijanov, drugih narodnosti pa 169.

V šolskem letu 1930/31. je znašalo število šoloobiskujočih otrok 141.541, v letu 1932/33. pa 161.709. Prirastek zadnjih treh let znaša torej 36.116 otrok.

Otroške vrte posećata 1902 otroka; od teh je 1841 Jugoslovanov, 41 Nemec in 20 drugih narodnosti.

STANJE ŠOLSKIH POSLOPIJ

Učni prostori.

Statistika solskih prostorov v dravski banovini kaže, da imamo nastanjenih 852 narodnih šol v 831 solskih poslopijih. Od navedenih solskih poslopij je 739 v smislu določil š. 39, zak. o n. š. last solskih občin, ostalih 92 poslopij pa so komunalna, odnosno privatna najeta zasilna poslopja. V vseh poslopijih imamo 2.674 učilnice za 3.578 razredov, brez otroških vrtec in zavetišč. Iz navedenega sledi, da primanjkujejo 904 učilnice, kar pa je kvarno za zdravje šolske mladine in učiteljstva. Pri zboljanju gospodarske konjunkturo, zlasti podeželskih upravnih občin, bo treba posvetiti vso skrb odpravi tega razvoja narodnega šolstva kvarnega nedostatka. Temu nepovoljnemu stanju učilnic je povod to, ker je bilo zaradi naraščajočega števila otrok nujno potrebno otvarjati nove razrede. Vzporedno z novimi razredi pa se zaradi gospodarskih težkoč ni moglo istočasno zidati in dozidavati novih učnih prostorov.

Naturalna stanovanja učiteljstva.

V sedanjih solskih poslopijih ni na razpolago potrebnih učiteljskih stanovanj, ker so bile po prejšnjih solskih zakonih dolžne skrbeti šolske občine le za naturalna stanovanja solskih upraviteljev. Z izvajanjem novega šolskega zakona o narodnih šolah se je pri zidavah in prezidavah solskih poslopij skrbelo, da se je sezidalo potrebno število učiteljskih stanovanj. V banovini je za učiteljstvo na razpolago 1.370 naturalnih stanovanj v glavnem za šolske upravitelje. Ostalo učiteljstvo prejema po š. 29, in 73. zakona o narodnih šolah stanarino. Neprilike nastajajo

pri izplačevanju stanarin onemu učiteljstvu, ki je na bolezenskem dopustu, čaka na upokožitve, je nadštevilo ali pridelone v službovanje raznim ustanovam in šolskim oblastim. Šolske občine in upravne občine ni mogoče siliti, da bi plačevale stanarino preko sistemiziranih učnih mest. Zadeve ni mogoče rešiti, dokler ni najavljenega pravilnika o zakonu o narodnih šolah, ki bo urejal plačilo stanarine temu učiteljstvu.

Zaradi pomanjkanja naturalnih stanovanj v krajih službe, pa tudi iz družinskih razlogov, stanujejo nekatere učiteljske osebe izven službenega kraja.

Zidanje in prezidavanje solskih poslopij.

V povojni dobi od l. 1924. do l. 1933. so investirale občine za zidanje in prezidavanje 69 solskih poslopij pomembno vsoto Din 53.913.149.— Po iniciativi banovinskega šolskega odbora je bilo v letu 1931. vse potrebno pripravljeno za zgradbo 70 novih solskih poslopij. Z nastopom gospodarske krize pa se je moralo odložiti zidanje. Le tam, kjer so imele šolske občine nabrane izdatnejše, stavbene fondne ali zasiguran kredit, so pričeli z zidanjem. V letu 1933. so prišle upravne občine z ozirom na gospodarske prilike v tak po-

Iz banovinskega sveta Razprava o našem šolstvu in prosveti

Poročilo o šolstvu in prosveti v dravski banovini prinašamo na drugem mestu. Tu podajamo le potek razprave ob priliki obravnave banovinskega proračuna prosvetnega oddelka, posneto po poročilih iz naših dnevnikov, ker drugih virov nimamo na razpolago.

POKLONITVENA ADRESA BANU DR. MARUŠIČU

Ban dr. Drago Marušič dopolni v letošnjem letu 50. leto svoje starosti. Ob tej priliki mu je banovinski svet na svojem zasedanju poklonil umetniški izdelano addresso, podpisano od vseh banovinskih svetnikov.

Učiteljstvo, ki na žalost nima zastopnika v banovinskem svetu, se tem čestitkam ni moglo pridružiti z besedami. Zato pa je z zadoščanjem in s srcem pritrjevalo vsem govornikom, ki so imeli priliko izraziti svoje simpatije zanj. Noben član ni podeljal toliko zaupanja vanj kot ravno učiteljski, kajti nihče drugi ne potrebuje ob svojem nesebičnem delu tako zelo zaščitnike, v katerih poštenost in nepristranost veruje.

Vsi dosedanjji napori in uspehi našega g. bana opravičujejo to veró.

Njegova čista in krepka preteklost, njegovo neumorno in uspešno delo na sedanjem odgovornem mestu, njegov čisti in nesebični patriotizem mu je pridobil zaupanje najširših mas našega naroda — zaradi tega se na tem mestu pridružuje čestitkam tudi učiteljstvo, želeč, da bi ostal na čelu banovine še dolgo vrsto let.

Podrobnosti iz prosvetnega proračuna.

Osebnih izdatki znašajo 135.000 Din. Med stvarnimi izdatki so stroški šolskega odbora 13.000 Din, prispevki za pomožne šole v Ljubljani in Mariboru 99.100 Din, potnine za sreske šolske nadzornike itd. 50.000 Din, podpore za gradbo in popravila solskih poslopij 600.000 Din, prispevek banovinskemu šolskemu fondu 200.000 Din. Za strokovno izobrazbo učiteljstva je določenih 50.000 Din, za podpore in odkup knjig za mladinske knjižnice 5000 Din, za telesno vzgojo učencev 30.000 Din, za podpore šolam in humanitarnim ustanovam, revne učence 50.000 Din, za kulturno in za državljansko vzgojo naroda 80.000 Din, za pospeševanje narodne prosvete v obmejnih krajih 60.000 Din, za naročnine in podpore za knjižne edicije in časopise 25.000 Din, za Sokolstvo 200.000 dinarjev, za sokolske čete še posebej 100.000 dinarjev, za šolska okrevališča 100.000 Din, za vzdrževanje poslopij srednjih šol 687.400 dinarjev, za vzdrževanje poslopij učiteljšč 148.150 Din, za stvarne potrebščine meščanskih šol 300.000 Din, za honorarje za neobvezne predmete na srednjih in meščanskih šolah 45.000 Din, za študijski fond v svrhu znanstvenega izpopolnjevanja 50.000 Din, za stipendije dijakom srednjih in visokih šol 200.000 Din, za dijaške kuhinje in domove 50.000 Din, za muzejsko društvo v Ljubljani 15.000 Din, za Muzejsko društvo v Mariboru 20.000 Din, za Muzejsko društvo v Celju 15.000 Din, za Muzejsko društvo v Baškem 2000 Din, za Zgodovinsko društvo v Mariboru 20.000 Din, za Geografsko društvo v Ljubljani 5000 Din, za Narodno galerijo v Ljubljani 50.000 Din, za ustanovitev narodnega muzeja za Belo Krajino 4000 Din, za znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani 20.000 Din, pa odkup umetnin, zgodovinskih in umetno obrtnih predmetov ter starin 40.000 Din, za ljudske univerze 15.000 dinarjev, za narodno gledališče v Ljubljani 100.000 Din, za narodno gledališče v Mariboru 330.000 Din, za gledališka gostovanja 30.000 dinarjev, za glasbene šole in povzdigo glasbene kulture 50.000 Din, za ureditev vojaških pokopališč 20.000 Din itd. Skupno znaša proračun prosvetnega oddelka 6.025.144 Din.

Razni predlogi in debata.

(Po »Jutru«.)

Banovinski svetniki so k posameznim postavkam izražali razne svoje želje.

B. s. Arko iz Ribnice je poudarjal, da so morale mnoge občine po komasaciji povisati zaradi šol doklade, zaradi česar je absolutno

ložaj, da ne morejo izplačevati občinam prispevkov za amortizacije, kakor tudi ne za redne stvarne potrebščine. Iz navedenih razlogov je mnogo krajevnih solskih odborov v stiskah pri plačevanju zapadlih anuitet za zgradnja poslopja. Tem šolskim občinam je pomagala s podporami banovina v skupnem znesku 466.000 Din.

V preteklem letu so se izvršile komisije za določitev stavbiš za nove šole in za prezidavanje solskih poslopij, da bo vse pripravljeno za pričetek dela, ko nastopijo ugodnejše gospodarske prilike. V ta namen se izvršujejo pri tehničnem oddelku kralj. banske uprave načrti in proračuni za te stavbe.

Prešolanja.

Z vsi potrebno previdnostjo se obravnavajo predlogi za prešolanje poedinih delov solskih okolišev in območja ene, v območje druge šolske občine. Pri tem se uvažuje načelo, da se po možnosti iz gospodarskih razlogov spravijo v sklad meje solskih in upravnih občin, posebno tam, kjer so dani pogoji.

Otvorjanje novih šol in razredov.

Ustanovila se je ena enorazredna narodna šola in en otroški vrtec. Zaradi naraščajočega števila otrok je bilo potrebno otvoriti 38 razredov, odnosno vzporednic.

(Dalje prihodnjič.)

potrebno, da priskoči banska uprava na pomoč. Ni potrebno, da bi se zidale šolske palače, ker zadostuje, da dobi podeželsko prebivalstvo razmeram primerne šole.

B. s. Lavtžar iz Kranjske gore se je pridružil izvajanjem predgovornika.

Ban dr. Marušič je izjavil, da so posamezne občine nesorazmerno obremenjene. Zato bo treba ustvariti splošen fond za izravnavo občinskih bremen.

B. s. dr. Senčar je predlagal, naj bi se ptujski občini nakazal za vzdrževanje gimnazijskega poslopja vsaj prispevek 50.000 dinarjev. B. s. Birola iz Zagorja je priporočal, da se poviša postavka za odkup umetnin od 40.000 na 100.000 Din. B. s. Solar iz ptujskega okraja je opozoril, da je vojaško pokopališče v Strnišču pri Ptujcu zelo zapuščen: dati je treba občini podpore za ureditev vojaških grobov. B. s. Golouh iz Maribora je priporočal, naj se znesek, določen za odkup umetnin, porabi predvsem za dela živih umetnikov.

Pomočnik bana dr. Pirkmajer je izjavil, da se za odkup umetnin določen znesek ne more uporabljati samo za dela živih umetnikov, ker se dostikrat pojavi potreba, da se odkupijo tudi stare umetnine, ki bi drugače odšle v inozemstvo.

B. s. Birola je pripomnil, da predstavljajo starine toliko vrednost, da za njihov odkup znesek 100.000 Din pač ne pomeni mnogo. B. s. Bratkovič je priporočal banski upravi, da prispeva k obnovi stare cerkvice Sv. Duha v Slovenjgradu, ki je ena najstarejših cerkva v Sloveniji. B. s. Vidmar iz Ljubljane je opozarjal na obupni položaj naše inteligentne mladine, ki jo je treba rešiti za vsako ceno.

Pomočnik bana dr. Pirkmajer je izjavil, da bo banska uprava posvećala tej zadevi vso pozornost. Vendar pa ni netočno, da bi za šolsko mladino ne bilo nič storjenega, saj obstoja cela vrsta koristnih ustanov za podpiranje dijakov. Imamo Akademski kolegij in Oražnov dom, pa tudi mestna občina ljubljanska stori mnogo za našo mladino. Banovina daje 120 dijakom stipendije po 120 do 140 Din na mesec.

B. s. Arko iz Ribnice je naglasil potrebo pravične razdelitve finančnih bremen za meščanske šole na posamezne občine. Tudi b. s. dr. Senčar iz Ptujca se je izrekel za proporno razdelitev stroškov za meščanske šole. Razen tega je predlagal, naj bi se podpora Muzejskemu društvu v Ptujcu povisala od 15.000 na 30.000 Din. B. s. Snaj iz Trziča se je pridružil mnenju predgovornikov o razdelitvi stroškov za meščanske šole. B. s. Lavtžar iz Kranjske gore je opozoril, da občini v Kranjski gori in Bohinjski Bistrici nimata sredstev za vzdrževanje tamošnjih vojaških pokopališč. Če bi se znesek za vzdrževanje pokopališč porabil za skupen grob tam pokopanih vojakov, bi bila stvar enkrat za vselej rešena.

Pomočnik bana dr. Pirkmajer je pripomnil, da je v tem pogledu naša država vezana na mednarodno konvencijo, zaradi česar se zadeva na predlagani način ne more urediti. Po možnosti pa bo banska uprava prispevala za oskrbovanje vojaških pokopališč. B. s. Bratkovič iz Slovenjgrada je opozoril na spor zaradi plačevanja stanarine strokovnim učiteljem na meščanskih šolah, ki so v stavežu osnovnošolskih učiteljev. Poudarjal je, da bi se na zakonit način ta stvar čim prej uredila.

B. s. Ivan Tavčar iz Ljubljane je priporočal razširjenje ljubljanske gluhošolnice, ker so morali letos zopet odkloniti sprejem večjega števila otrok.

Ban dr. Marušič je odgovoril, da je banska uprava že začela zbirati fond za povečanje gluhošolnice. Poudaril je ob tej priliki tudi požrtvovalnost osebja, ki vodi ta zavod.

B. s. Ivan Tavčar je izrazil prepričanje, da bo banska uprava storila vse, da finančno ministrstvo ne bo črtalo iz banovinskega proračuna zneska 200.000 Din za zgradbo vseučiliške knjižnice v Ljubljani. Obenem je prošil, naj ban izposluje, da se vstavi v državni proračun za leto 1934/35. znesek 800.000

dinarjev za zgradbo vseučiliške knjižnice v Ljubljani.

B. s. dr. Senčar je poudaril, da je postavka banovinskega proračuna za zgradbo vseučiliške knjižnice v Ljubljani tako upravičena, da bi bila vsaka nadaljna beseda odveč.

Pomočnik bana dr. Pirkmajer je omenil, da je že načelnik prosvetnega oddelka v svojem referatu poudarjal potrebo zgraditve novega poslopja za III. državno realno gimnazijo v Ljubljani, ki je sedaj nameščena v nezadostnih prostorih. V to syrho je določen v proračunu za sedaj znesek 400.000 Din, ker je nujna potreba, da pride mladina v zdrave higijenske šolske prostore. Razen tega je v proračun vnesena anuiteta 350.000 Din za odkup poslopja I. državne realne gimnazije v Ljubljani. To poslopje, ki stoji v Vegovi ulici, je last banovinske hranilnice. Doslej je plačevala zanj država najemnino, s l. aprilom pa pride obveznost države za najemnino na banovino. Zato se je banska uprava odločila za odkup tega poslopja iz gospodarskih razlogov.

B. s. notar Koder iz Murske Sobotne je ob tej priliki priporočal, naj banska uprava posreduje, da dobi Murska Sobota popolno višjo gimnazijo. Njegovi prošnji se je pridružil tudi b. s. Kührar.

Ob koncu debate je pomočnik bana dr. Pirkmajer dal razna pojasnila govornikom, nakar je bila razprava o proračunu prosvetnega oddelka končana ter seja ob 13. uri zaključena. Nadaljevanje je bilo napovedano za 16. uro.

(Po »Slov. Narod«.)

Pri generalni debati o proračunu za prosveto so vsi govorniki z vso odločnostjo zahtevali takojšnjo

namestitve učiteljskih abiturientov, ki jih sedaj že 750 čaka na službe. Zato naj se upokoje vsi za upokožitve zreli učitelji, prav tako pa tudi vse poročene učiteljice, zlasti pa one, ki imajo njih možje druge službe in take dohodke, da lahko vzdržujejo svo družino.

B. s. Vidmar se je pritoževal zaradi pomanjkanja slovenskih solskih knjig. B. s. Golouh je govoril o prenatrpanosti učnega načrta z nepotrebno navlako ter zahteval, naj se postavka 40.000 Din za nakup umetnin zviša na 100.000 Din ter tako pomaga našim umetnikom, banovina naj pa priskoči na pomoč tudi Domu slepcev tako, da preskrbi inventar za Dom slepcev v Stari Loki pri Skofji Loki. Ko je b. s. Solar prošil za nakup solskih knjig revnim učencem, je novomeški župan dr. Režek poudarjal pomč učiteljstva za kmetijstvo in bi se zato morali ustanovljati kmetijski tečajji za učiteljstvo. Grajal je, da tudi učiteljice vodijo šole ter zahtevali odpust poročenih učiteljic.

B. s. Goričar iz Mozirja je zahteval, naj se posveća večja pozornost podeželskim šolam, zlasti naj se pa nastavi toliko učnih móč, da bo vsaj na vsaki šoli tudi po en učitelj.

B. s. Senčar iz Ptujca je pohvalil stvaren referat prosvetnega šefa, nato je pa poudarjal, da je treba zlasti ob meji storiti vse, da se prepoje vse plasti z nacionalnim duhom. Mladina je nacionalno hladna, vendar pa ne po krivdi učiteljstva, niti mladine same. Učiteljski naraščaj čaka na kruh in uprava je sama kriva, ker mladina ne dobi kruha in prilike za udeleževanje. Mladina noče milošćine in njena nastavitve je gotovo mogoča, saj vedno slišimo trditve, da primanjkuje učiteljstva povsod. Zasedati je treba vsa prazna mesta in inteligentna beda bo takoj prav znatno omiljena. Začasne rešitve ne morejo zagrabiti jedra tega problema, ker bo brezposelnih abiturientov vedno več. Vse dozo-rele učitelje je treba upokojiti in tudi one, ki ne opravljajo svoje dolžnosti ter niso na mestu. Z radikalno operacijo bo takoj dosti miest. Kar se tiče poročenih učiteljic, je ta problem n. pr. Avstrija že rešila, tako da so varovani tudi interesi poročenih učiteljic. Tudi s tem problemom ne smemo več čakati, zlasti pa moramo upokojiti one učiteljice, ki so njih možje državni funkcionarji in dobro situirani. Razen tega naj pa banska uprava vpliva, da bodo vse prošnje za upokožitve in pa tudi prošnje za nastavitve že končno rešene. Izgovor na štednjo tu ne drži, ker bi z njo zamorili pri mladini veselje do učiteljskega udeleževanja v škodo prosvete in nacionalne probeude našega naroda. Tudi nove pokojnine bi bile produktivne izdatke, ker bi na mesta upokojenih prišli nacionalno prežeti mladi učitelji. Nasprotniki ob mejah delajo z vso intenzivnostjo, da pridobe mašo mladino in s tem greše proti svojim principom »Volkstreu und staatstreu«, ker zapeljujejo slovensko dečo v svoj tabor in jo raznirodujejo. Le z zaposlitvijo mladine bomo preprečili to raznarodovanje, ker z njimi pride ožjen nacionalne mladine med narod.

B. s. Kührar iz Murske Sobotne obširno razpravlja o škodljivih posledicah, ker je Slovenija smatrala Prekmurje za kazensko kolonijo. S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. Navajal je celo zgled, ko učiteljica ni hotela govoriti na kraljev rojstni dan, češ da bi to storila lahko edino za Mussolinija, drugi je bil vohun itd. Velika škoda je, da Prekmurje ni več zastopano v banskem šolskem odboru, kjer pa tudi evangeličanstvo sploh nima svojega zastopnika. Na evangeliških šolah poučujejo katoliki in tudi narobe, da je zaradi verouka prišlo v šolah do pretepopov. V Prekmurju so same male šole, zato morajo občine silno mnogo plačevati za veroučitelje, saj je podeželje dvakrat obremenjeno, ker plačuje z davki tudi mestne katehete, z občinskimi dokladami pa svoje veroučitelje. Plačani morajo biti, ker je verouk obvezen, vendar pa zakon zahteva, da duhovščina za pouk na